

KOMPARACE BANKOVNÍCH SYSTÉMŮ V ZEMÍCH BÝVALÉ JUGOSLÁVIE A V ČESKÉ REPUBLICE

THE COMPARISON OF BANKING SYSTEMS IN THE COUNTRIES OF FORMER YUGOSLAVIA AND IN THE CZECH REPUBLIC

Liběna Černohorská, Filip Honza

Abstract: *The paper deals about a comparison of the banking systems of the countries of the former Yugoslavia with the banking system of the Czech Republic. The aim of this paper is to analyze the specifics individual banking sectors of all former members of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (Slovenia, Croatia, Macedonia, Bosnia and Hercegovina, Serbia, The Republic of Kosovo and Montenegro). The aim of this paper is the comparison of individual banking sectors of all former members of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia and the Czech Republic on the basis of selected indicators and characteristics (the comparison of central banks, monetary policy, interest rates, etc.). In comparison the Czech Republic and Slovenia - Slovenia suffered the greatest losses coming after the financial crisis in 2008 and had to take difficult measures in order to help meet capital requirements set (but both in the 90th years did not affect any crisis). Countries like Serbia, Bosnia and Herzegovina, The Republic of Kosovo and Montenegro are highly dependent on economic developments in the European Union. European Union is for these countries a very important trade and investment partner.*

Keywords: *Banking system, Central bank, Monetary policy, Inflation, Inflation target.*

JEL Classification: *E52, E58, G21.*

Úvod

Bankovní systém se stal neodmyslitelnou složkou národního hospodářství každé země. Stejně tak jako jiná odvětví, má i bankovníctví své charakteristické znaky a specifika, které se přizpůsobují působení vnitřních a vnějších vlivů ekonomického sektoru. Každý stát potřebuje pro správné fungování ekonomiky spolehlivou a stabilní bankovní soustavu, neboť problémy bankovního sektoru mohou mít dopad na finanční sektor, ale i na ekonomiku země.

Každý bankovní systém jednotlivých zemí má svá specifika, která ovlivňuje celosvětová globalizace. Ta působí na bankovní systémy po celém světě. Každý stát ji ale přijímá různými způsoby. Některé státy si zachovávají více své tradiční rysy bankovníctví, které vznikly v průběhu vývoje daného systému, některé zase přebírají prvky globalizované ekonomiky.

Cílem práce je specifikovat bankovní sektory v zemích bývalé Jugoslávie a v České republice a následně provést jejich vzájemnou komparaci. Ve sledovaných bankovních sektorech došlo v posledních letech k řadě změn (zejména při provádění měnové politiky příslušnými centrálními bankami a k privatizaci obchodních bank).

1 Historie vybraných bankovních systémů

1.1 Historie bankovního systému zemí bývalé Jugoslávie

Téměř veškerá aktiva a úspory zemí bývalé Jugoslávie byly vedeny a drženy v bankách či v hotovostní formě dinárů nebo cizí měny. Finanční instituce spadaly pod centrální bankovní systém, který se skládal z Národní banky Jugoslávie, centrálních bank šesti členských států a dvou autonomních provincií. Dále zde vystupovaly jiné finanční instituce jako interní banky a Jugoslávské banky pro mezinárodní hospodářskou spolupráci. Komerční část systému byla tvořena nejen ze sto šedesáti šesti základních bank, ale i devíti přidruženými bankami. [9]

Na rozdíl od ostatních zemí bývalého východního bloku, země bývalé Jugoslávie měly zavedený dvojstupňový bankovní systém. Do roku 1960 byl centrální systém zodpovědný za plánování a provádění monetární politiky. [28] V tomto roce došlo k reformám, kde banky získaly autonomii i zahraniční zkušenosti. Podílely se na finančních i komerčních činnostech pro podniky a podnikatele. Bankovní trh Socialistické federativní republiky Jugoslávie (SFRJ) byl v té době jedním z nejvyspělejších na území střední a východní Evropy. [29] Problém byl v tom, že působil v nepřizpůsobivém tržním prostředí. Volná činnost bank však moc dlouho nevydržela, jelikož jim bylo odepřeno právo vytvářet zisk. [28] Národní banka Jugoslávie začala stanovovat horní hranici možnosti čerpání úvěru se speciální úrokovou sazbou pro určitou část hospodářství.

Roku 1980 zastihlo Socialistickou federativní republiku Jugoslávie několik krizí způsobených vysokým fiskálním deficitem, směnným kurzem, atd. Národní měna dinár oslabil, tudíž zahraniční úvěry získané za podpory vlády v letech 1970 až 1980, bylo těžké splácet. To mělo za následek negativní dopad na portfolio bank i na rostoucí dluh států, jehož splácení u zahraničních věřitelů se podařilo odložit dosažením dohody s Pařížským a Londýnským klubem. Přetrvávající dluhové problémy vyústily k přijetí nového zákona o bankách v roce 1989. Dalším cílem bylo získat zpět hospodářskou stabilitu za pomoci Markovičova programu.

V roce 1990 však veškeré reformy ztroskotaly kvůli počátku rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie. [29] Ještě před rozpadem bylo téměř třicet procent aktiv bank ve špatném stavu. Centrální banka Jugoslávie převzala veškeré devizové rezervy, což některým bankám po rozpadu přineslo veliké újmy na majetku. [28]

1.2 Historie bankovního systému České republiky

Počáteční období transformace české ekonomiky bylo charakteristické vysokou rizikovostí podnikání, přičemž při obecném nedostatku kapitálu v české ekonomice byla transformace a s ní spojená privatizace řešena formou úvěrů. Tím se banky dostaly do silné závislosti na vývoji ekonomiky, na úspěšnosti transformačních procesů. V daném období však tyto banky představovaly významný stimul pro rozvoj ekonomiky a proces privatizace a jejich problémy byly v tomto smyslu určitou daní za rychlý průběh ekonomické reformy. Rizikovost nového prostředí se v plné míře projevila v následujících letech zejména ve špatné kvalitě úvěrového portfolia. Jednalo se především o malé banky, které měly v důsledku ne plně rozvinuté činnosti omezený prostor pro absorpci tak vysokého rizika, což vedlo až k ohrožení jejich další existence.

Ústřední (centrální) bankou České republiky je Česká národní banka (dále též ČNB), která vznikla k 1. 1. 1993 rozdělením Státní banky československé na Českou národní

banku a Slovenskou národní banku. Existence ČNB jako centrální banky státu je zakotvena v Ústavě České republiky. Její postavení upravuje zákon o České národní bance. [blíže [11]]

2 Metody

Při zpracování práce je použita především metoda analýzy, která je využita při zkoumání odborné literatury, výročních zpráv jednotlivých centrálních bank a statistických databází. Metoda analýzy je použita i při sekundární analýze sledovaných dat a dále je využita komparativní analýza pro srovnání jednotlivých bankovních systémů mezi zeměmi bývalé Jugoslávie a Českou republikou podle zvolených indikátorů (např. dle provádění měnové politiky, vyhlášených úrokových sazeb, stanovení inflačních cílů). Při komparaci je zároveň využita i metoda explanace, tj. vysvětlení zjištěných souvislostí.

3 Komparace bankovních systémů a diskuze

3.1 Porovnání měnových politik v České republice a zemích bývalé Jugoslávie

Se vznikem a rozvojem centrálních bank se pojí velký mezník ve vývoji samotného bankovníctví. Existence této instituce ale nemusí znamenat existenci dvojstupňového bankovního systému. Centrální banka má své významné až nezastupitelné místo především v měnové oblasti a při regulaci každého moderního bankovního systému. Její cíle, funkce a postavení jsou v mnohém odlišné od ostatních bank.

Centrální bankovníctví v České republice sahá historicky až do počátků 19. století. Samostatná Česká národní banka vzniká až v roce 1993. U bývalých jugoslávských zemí jsou nejstarší historická fakta o centrální bance Černá Hora z roku 1905 až do roku 1931, kdy se stala součástí Národní banky království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Státy Slovinsko a Chorvatsko měly založeny své vlastní centrální banky dříve než Česká republika a to v letech 1991 a 1990. Poté následovaly státy jako Bosna a Hercegovina v roce 1997, Černá Hora 2011, Srbsko 2003 a poslední Kosovo v roce 2008. [1,15,20,25]

Hlavním řídicím orgánem centrálních bank je bankovní rada. Bankovní rada České národní banky (ČNB) má 7 členů, stejně jako Centrální banka Kosova (CBK) a Centrální banka Černé Hory (CBČH). Bankovní rada Slovinské národní banky (SNB) má 5 členů, Národní banka republiky Makedonie (NBRM) 9 členů, Centrální banky Bosny a Hercegoviny (CBBH) 5 členů, Národní banka Srbska (NBS) 5 členů a Chorvatská národní banka (CHNB) má 6 členů plus 8 externích členů bankovní rady. [10]

3.1.1 Cíle měnových politik

Jedinou zemí, která jako člen Eurozóny vykonává společnou monetární politiku s Evropskou centrální bankou (ECB), je Slovinsko. V roce 2006 byla SNB plně implementována mezi členy Evropského systému centrálních bank (ESCB).

Každý stát, respektive jeho centrální banka, si stanovuje různé cíle měnové politiky (Tab. 1). U většiny sledovaných zemí se jedná o udržení cenové stability. Kosovo a Černá Hora mají za hlavní cíl měnové politiky stanovené udržení stability finančního systému. Bosna a Hercegovina se zaměřuje na udržení měnové stability.

Tab. 1: Hlavní cíle jednotlivých měnových politik

Stát	Hlavní cíl měnové politiky
Slovensko (ECB)	Udržení cenové stability
Chorvatsko	Udržení cenové stability
Makedonie	Udržení cenové stability
Bosna a Hercegovina	Udržení měnové stability
Srbsko	Udržení cenové stability
Kosovo	Udržení stability finančního systému
Černá Hora	Udržení stability finančního systému
Česká republika	Udržení cenové stability

Zdroj: vlastní zpracování podle [2,12,19,21,22,24,25,26]

3.1.2 Měnově politické nástroje

Centrální banky využívají k výkonu měnové politiky zejména nepřímé nástroje v podobě operací na volném trhu, automatických facilit a povinných minimálních rezerv.

Sledované centrální banky mají velmi podobnou strukturu měnově politických nástrojů. Všechny instituce využívají k řízení likvidity repo operace. Centrální banky České republiky, Srbska a Černé hory nepoužívají nástroje strukturálních operací. Pokud se jedná o dlouhodobější řízení likvidity, tak NBRM, na rozdíl od většiny centrálních bank, využívá dražeb pokladničních poukázek.

Centrální banky jednotlivých států využívají prakticky stejné automatické facility. Státy z bývalé Socialistické federativní republiky Jugoslávie (SFRJ), kromě Slovenska, používají navíc ještě nástrojů intraday úvěru. Centrální banka Černé hory má nejvíce odlišnou politiku těchto vestavěných stabilizátorů, jelikož nevyužívá žádných depozitních facilit.

Nejvíce odlišné monetární politiky od ostatních jsou politiky CBBH a CBK. Jediným nástrojem používaným CBBH jsou povinné minimální rezervy, proto je tato centrální banka kritizována Mezinárodním měnovým fondem za svou pasivní měnovou politiku. CBBH se přijetím konvertibilního eura musela vzdát autonomie výkonu monetární politiky a její stav se odvíjí od průběhu ekonomiky Evropské unie. Stejně tak nejsou využívány měnové nástroje v Kosovu, které přijetím eura získalo stabilní makroekonomické prostředí a stabilní míru inflace. [2,7]

Při porovnání základních nástrojů měnové politiky (Tab. 2) je vidět, že ČNB využívá dvoutýdenních repo operací (2T repo operace), kdežto ostatní státy mají tento nástroj nastaven na dobu jednoho týdne (1T repo operace). ČNB, když vyloučíme repo sazbu CHNB, která v současnosti nevyužívá tento nástroj kvůli dobré likviditě, operuje s nejnižší sazbou tohoto nástroje. 2T repo sazba byla stanovena na 0,05 %. Nejvyšší sazbu u repo operací vykazuje NBS, jejíž klíčová sazba je stanovena na 11,25 %.

**Tab. 2: Základní nástroje využívané centrálními bankami a jejich sazby
(k 31. 12. 2012, v %)**

	2T repo operace	1T repo operace	Depozitní facility	Lombardní úvěr	PMR
ČNB	2T repo sazba		Diskontní sazba	Lombardní sazba	
	0,05		0,05	0,25	2,00
ECB		Fixní sazba	Depozitní sazba	Výpůjční sazba	
		0,75	0,00	1,50	1,00
CHNB		Repo sazba	Depozitní sazba	Lombardní sazba	
		-	0,25	6,25	13,50
NBRM		Základní sazba	Depozitní sazba	Výpůjční sazba	
		3,50	0,75	3,98	10,00
NBS		Klíčová sazba	Depozitní sazba	Výpůjční sazba	
		11,25	8,75	13,75	5,00
CBČH		Repo sazba		Výpůjční sazba	
		9,38		10,38	9,50
CBBH					
					10,00

Zdroj: vlastní zpracování podle [2,19,22,24,25,26,27]

U depozitních facilit, které nejsou využívány CBČH, má nejnížší sazbu ECB, která neúročí uložená depozita. Druhou nejnížší sazbou je diskontní sazba ČNB ve výši 0,05 %. Nejvíce mohou zhodnotit své peněžní prostředky banky u NBS, která má depozitní sazbu 8,75 %.

U lombardních úvěrů mají opět nejnížší sazby ČNB a ECB ve výši 0,25 % a 1,5 %. U NBS a CBČH sazby lombardních úvěrů dosahují hodnot přesahujících hranici 10 %.

Odlíšnosti také vznikají u povinných minimálních rezerv (PMR) nejen u výše sazeb, ale také u délky splatnosti či rozdílu mezi zahraničními a domácími měnami. ČNB, ECB a CHNB vyžaduje povinné minimální rezervy u vkladů do dvou let. NBRM má stanovené povinné minimální rezervy ve výši 10 % pro domácí měnu a 13 % pro cizí měnu. Povinné minimální rezervy NBS zahrnují sazbu 5 % pro domácí měnu, 29 % pro zahraniční měnu se splatností do dvou let a 22 % pro cizí měnu se splatností nad dva roky. CBČH stanovuje dvě sazby PMR (pro vklady se splatností do jednoho roku 9,5 % a nad jeden rok ve výši 8,5 %). Stejný princip povinných minimálních rezerv využívá i CBBH, jejíž sazby jsou 10 % pro devizové závazky se splatností do jednoho roku a 7 % pro splatnost nad jeden rok.

Vývoj sazeb repo operací mají podobný ČNB a ECB (Tab. 3). Obě zaznamenaly klesající trend jejich sazeb. Zbylé centrální banky, mimo NBS, své sazby repo operací od roku 2009 snižovaly. Nejnížších hodnot dosáhla NBRM, která v roce 2012 má svou základní sazbu na 3,73 %. Klíčová sazba NBS se od roku 2009 pohybuje mezi 9 – 11,5 %. Tato sazba pomáhá NBS regulovat inflační tlaky a také má tato sazba pomoci dostat inflační hodnoty, které má Srbsko také nejvyšší, do stanoveného inflačního pásma. Proto NBS musí využívat vyšších úrokových sazeb než ostatní centrální banky. Výše klíčové sazby NBS také ovlivňuje výši depozitní a lombardní sazby, které jsou od ní stanoveny $\pm 2,5$ %. CHNB kvůli dobré likviditě v bankovním sektoru v roce 2009 přestala využívat nástroj repo operací.

Tab. 3: Vývoj sazeb repo operací porovnávaných centrálních bank v letech 2007 - 2012 (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Sazba
ČNB	3,50	2,25	1,00	0,75	0,75	0,05	2T repo sazba
ECB	4,00	2,50	1,00	1,00	1,00	0,75	Fixní sazba
CHNB	4,06	6,00	-	-	-	-	Repo sazba
NBRM	4,77	7,00	8,50	4,11	4,00	3,73	Základní sazba
NBS	10,00	17,75	9,50	11,50	9,75	11,25	Klíčová sazba
CBČH	9,09	9,36	9,38	9,63	9,64	9,38	Repo sazba

Zdroj: vlastní zpracování podle [19,20,22,24,26,27]

Tab. 4: Vývoj sazeb depozitních facilit porovnávaných centrálních bank (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Sazba
ČNB	2,50	1,25	0,25	0,25	0,25	0,05	Diskontní sazba
ECB	3,00	2,00	0,25	0,25	0,25	0,00	Depozitní sazba
CHNB	0,50	0,50	0,50	0,50	0,25	0,25	Depozitní sazba
NBS	7,50	15,25	7,00	9,00	7,25	8,75	Depozitní sazba

Pozn: Nejsou zahrnuty údaje depozitních facilit NBRM pro nedostatek informací a CBČH, kterou nejsou využívány

Zdroj: vlastní zpracování podle [20,22,24,27]

Vývoj sazeb depozitních facilit (Tab. 4) měl u ČNB a ECB klesající trend v letech 2007 až 2009. Poté se do roku 2011 držely na stejné úrovni. Pro rok 2012 ČNB snížila diskontní sazbu na 0,05 % a ECB svou depozitní sazbu snížila na 0 %. CHNB drží prakticky své depozitní sazby nezměněny. V roce 2011 měla tuto sazbu na stejné úrovni jako ECB a ČNB. Poslední institucí, u které byl sledován vývoj sazeb depozitní facility, NBS, stanoví depozitní sazbu o 2,5 % níže než svou klíčovou sazbu. Její sazba vykazuje mnohem vyšší hodnoty než sazby depozitních facilit stanovené ostatními centrálními bankami.

Sazby u lombardních úvěrů (Tab. 5) mají opět nejvíce podobné ČNB a ECB. Obě tyto instituce měly v roce 2010 a 2011 tuto sazbu na stejné výši 1,75 %. ČNB ji v následujícím roce snížila o 1,5 %, kdežto ECB jen o 0,25 %. Lombardní sazba stanovená CHNB se držela většinu sledovaných let na úrovni 9 %. Prakticky stejný trend vývoje výpůjční sazby měly NBRM a CBČH, kde jediný rozdíl byl, že sazby CBČH jsou o 1 % vyšší. NBS má hodnoty výpůjčních sazeb opět nejvyšší, pohybující se nad 10 % a o 2,5 % vyšší než vlastní klíčovou sazbu. ECB a ČNB drží své sazby lombardních úvěrů minimálně o 2 % níže než ostatní centrální banky.

Tab. 5: Vývoj sazeb lombardních úvěrů porovnávaných centrálních bank v letech 2007 - 2012 (v %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Sazba
ČNB	4,50	3,25	2,00	1,75	1,75	0,25	Lombardní sazba
ECB	5,00	3,00	1,75	1,75	1,75	1,50	Výpůjční sazba
CHNB	7,50	9,00	9,00	9,00	9,00	6,25	Lombardní sazba
NBRM	7,50	8,50	10,00	5,50	4,23	3,98	Výpůjční sazba
NBS	12,50	20,25	12,00	14,00	12,25	13,75	Výpůjční sazba
CBČH	8,50	9,50	11,00	6,50	5,23	4,98	Výpůjční sazba

Zdroj: vlastní zpracování podle [19,20,22,24,26,27]

3.2 Vývoj inflace v České republice a zemích bývalé Jugoslávie

3.2.1 Inflační cíle sledovaných centrálních bank

Mezi hlavní cíl většiny sledovaných zemí patří udržení cenové stability. Pouze tři národní banky k dosažení tohoto cíle využívají procesu cílování inflace. Jedná se o ČNB, SNB a NBS. [7, 19, 23]

Tab. 6: Inflační cíle centrálních bank

ČNB		ECB (SNB)		NBS	
Rok	Výše	Rok	Výše	Rok	Výše
2007	3 % ± 1 %	2007	2 %	2007	4 - 8 %
2008	3 % ± 1 %	2008	2 %	2008	3 - 6 %
2009	3 % ± 1 %	2009	2 %	2009	8 % ± 2 %
2010	2 % ± 1 %	2010	2 %	2010	6 % ± 2 %
2011	2 % ± 1 %	2011	2 %	2011	4,5 % ± 1,5 %

Zdroj: vlastní zpracování podle [3,4,5,6,7,8,10,25]

Inflační cíl ECB je udržovat inflaci u hranice 2 % (Tab. 6). Od roku 2010 má podobný cíl i ČNB, která má tento cíl stanoven na 2 ± 1 %. NBS má stanoven inflační cíl, který by se v roce 2011 neměl vychýlit více než 1,5 % od hranice 4,5 %. [14, 23]

3.2.2 Vývoj inflace ve sledovaných zemích

SNB i ČNB v posledních dvou sledovaných letech své inflační cíle splnily, kdežto NBS se v roce 2011 velmi odchýlila od stanoveného cíle. Nejnižší hodnoty inflace vykazuje Slovinsko, Chorvatsko a Česká republika. Celkově pak měla většina států nejnižší míru inflace vykázanou v roce 2009 (po vypuknutí celosvětové finanční krize). Některé státy v tomto roce dosáhly i deflace. Soustavně nejvyšší míru inflace drží Srbsko, které nedokázalo splnit svůj inflační cíl z roku 2011 a mělo nejnižší index spotřebitelských cen v roce 2010 na úrovni 6,1 %.

Za největší faktor, ovlivňující inflaci v zemích bývalé Jugoslávie a v České republice, lze označit vývoj cen potravin, cen energií, zejména ropy a u některých států i změny regulovaných cen.

Tab. 7: Vývoj inflace porovnávaných zemí v letech 2007 – 2011 (v %)

Země	2007	2008	2009	2010	2011
Slovinsko	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1
Chorvatsko	2,9	6,1	2,4	1,1	2,3
Makedonie	2,3	8,3	-0,8	1,6	3,9
Bosna a Hercegovina	1,5	7,4	-0,4	2,1	3,7
Srbsko	6,4	12,4	8,1	6,1	11,1
Kosovo	4,4	9,3	-2,4	3,5	7,3
Černá Hora	4,3	8,8	3,5	0,7	3,2
Česká republika	3	6,3	0,6	1,2	2,1

Zdroj: vlastní zpracování podle [12, 13,16,18]

Počátky bankovních systémů v zemích Slovinska, Chorvatska, Makedonie provázela hyperinflace, která se postupně do roku 1995 posunula do rozmezí pádivé inflace (Tab. 8). Česká republika, na rozdíl od těchto zemí při svém začátku, ani jednou nedosáhla hodnot hyperinflace a v roce 1995 již klesla na hodnoty běžné inflace 9,1 %. [14, 17, 18]

Tab. 8: Historický vývoj inflace u vybraných zemí

Země	1991	1992	1993	1994	1995
Slovinsko	109,33	237,96	33,95	21,00	21,00
Chorvatsko	99,30	594,85	1466,79	111,76	23,54
Makedonie		250,00	338,68	126,40	15,80
Česká republika	56,60	11,10	20,80	10,00	9,10

Pozn.: Zbylé státy nemohly být zahrnuty pro nedostatek informací

Zdroj: vlastní zpracování podle [14,16,17,23]

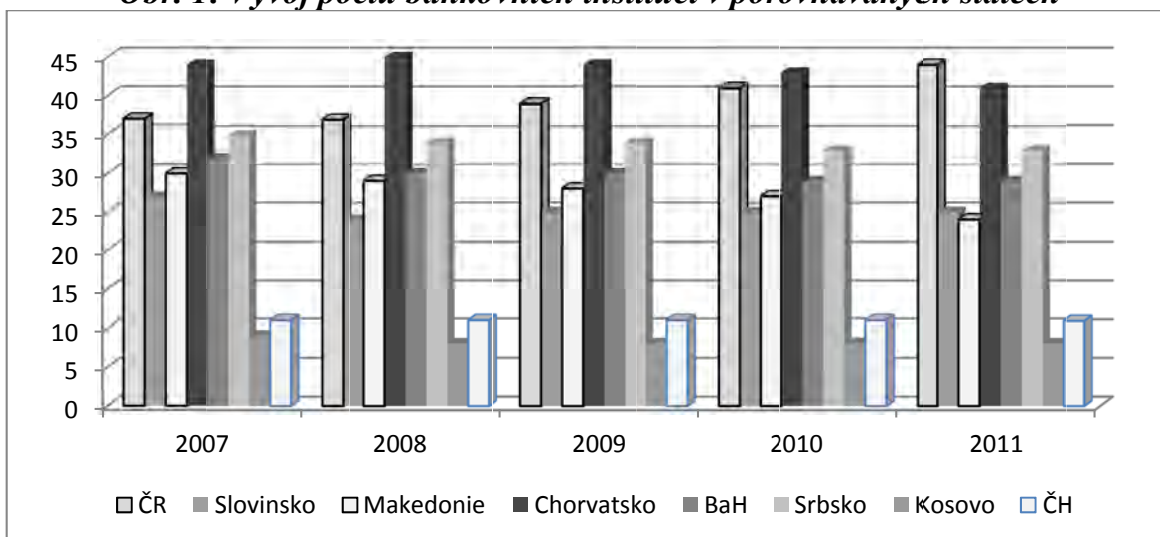
3.3 Vývoj počtu bank ve sledovaných bankovních sektorech

Z pohledu počtu bank působících v daných bankovních sektorech se jejich počet v zemích bývalé Jugoslávie snižuje nebo zůstává na stejné úrovni (Obr. 1). V České republice se počet úvěrových institucí do roku 2011 zvyšoval a nyní zde funguje 44 úvěrových institucí. Nejbližší v počtu bankovních subjektů je Chorvatsku s 41 institucemi, následované Srbskem s 33 institucemi a Bosna a Hercegovina (BaH) s 29 bankami. Ve Slovinsku působí 25 úvěrových institucí a má prakticky stejný počet bankovních subjektů jako Makedonie. Nejméně bank je v Kosovu a Černé Hoře (ČH), který se pohybuje okolo 10 bank. [8]

Nejpodobnější strukturu bankovních institucí má Chorvatsko, které, stejně jako Česká republika, má kromě komerčních bank, spořitelen a poboček zahraničních bank i stavební spořitelny. Bankovním trhem je pak také velmi podobné Slovinsko, ve kterém ale nepůsobí stavební spořitelny, i když je členem Evropské federace stavebních spořitelen. Zbylé státy bývalé SFRJ si jsou podobné svoji strukturou bank bez účasti zahraničních poboček a stavebních spořitelen.

Mimo bankovních systémů Slovinska, kde jsou banky vlastněny z poloviční většiny domácími subjekty, a Chorvatska, kde většinová zahraniční účast získala nadpoloviční většinu bank až v roce 2011, mají zbylé bankovní systémy většinu bank řízenou většinovým podílem zahraničních bank (stejně tak jako v České republice).

Obr. 1: Vývoj počtu bankovních institucí v porovnávaných státech

Zdroj: vlastní zpracování podle [8]

Samotné největší banky působící na jednotlivých bankovních trzích jsou řízeny zahraničními bankovními skupinami. Nikoli však v případě Slovinska, kde největší bankovní subjekty řídí domácí vlastníci. Nejvíce vlastnických podílů u největších bank ve státech bývalé SFRJ má slovinská NLB Group, která vlastní přední banky, kromě své země, i v Makedonii a České republice. Přední příčky bank v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině spadají pod vlastnictví UniCredit Group. Další italskou skupinou, která také ovládá přední příčky ve dvou státech, a to opět v Chorvatsku i v Srbsku, je Itesa Group. Ze skupin působících v České republice se v zemích bývalé Jugoslávie nejlépe vede Raiffeisen Bank International Group, která má největší bankovní podíl na trhu Kosova s Bosnou a Hercegovinou. Vedle těchto skupin zde samozřejmě působí i další bankovní skupiny např. řecké National Bank of Greece Group, OTP Group z Maďarska, SociétésGénérale Group z Francie, Erste Group nebo HypoAlpeAdria Group z Rakouska. [1, 2, 7, 26]

Závěr

Bankovní sektor je v dnešní době nedílnou součástí každé vyspělé země. Stejně tak jako v České republice, tak i v zemích bývalé SFRJ, se začal formovat bankovní systém do dnešních podob až po roce 1990, kdy došlo k rozpadu zemí východního bloku. K obnově bankovních sektorů balkánských států velmi přispěla svou účastí Bank Rehabilitation Agency, která nastartovala privatizaci bankovních subjektů v těchto státech. Tato agentura byla zakládána jednotlivými státy k udržení stabilního bankovního systému a k dohledu nad bankovním sektorem.

Prodej státních podílů mezi soukromé subjekty a umožnění tak vstupu zahraničního know-how na domácí trhy jednotlivých zemí přineslo mnoha bankám uzdravení a prosperitu. Nejdynamičtější adaptací mezi vyspělé bankovní sektory se prokázalo Slovinsko, ve kterém sídlí velké bankovní skupiny. Velmi dobře se po privatizaci bank dařilo i bankovnímu sektoru v České republice, který je v současné době stabilní. Do některých států se proces privatizace dostal dříve, do některých později. Velkou příčinou tohoto zpoždění byl válečný konflikt, který zanechal největší následky ve státech Srbska, Bosny a Hercegoviny a Kosova.

Banky ve státech bývalé SFRJ přinášejí nové investiční příležitosti, a proto světové bankovní skupiny zde začínají otvírat své dceřiné společnosti. Všechny státy se snaží

o přistoupení k Evropské unii. Jejich přistoupení by vedlo k dalšímu rozšíření bankovních institucí v rámci tzv. principu jednotného pasu. Dva z těchto států, Kosovo a Černá Hora, již dokonce používají euro za svou národní měnu, což velmi ovlivňuje jejich monetární politiku. Kosovo z tohoto důvodu nemá vlastní monetární politiku. Na tyto trhy pronikají nejvíce investoři z Rakouska, Německa, Francie, Itálie, ale i ze států jako je Řecko či Turecko. Velký počet dceřiných společností v těchto státech má i samotné Slovinsko.

Nejvíce podobné bankovní prostředí jako Česká republika má Slovinsko, které se stalo také členem Evropské unie, a také Chorvatsko, jehož banky (stejně tak jako banky v ČR) musely být z větší části zprivatizovány zahraničními vlastníky.

Bankovní sektor se stal pro jednotlivé ekonomiky velmi důležitou složkou ovlivňující dění celého národního hospodářství. Jeho úpadek v jednotlivých zemích může mít v současné době i nemalý dopad nejen na ekonomiku daného státu, jehož bankovní sektor se ocitl v krizi, ale i na ekonomiky ostatních států.

Poděkování

Vznik článku byl podpořen Grantovou agenturou ČR v rámci projektu č. 14-02108S „Vzájemná interakce krizí státu a bank“.

Reference

- [1] *Annual Report 2011*. Centralna banka Bosne i Hercegovine. 2012. [cit. 2012-10-09]. Dostupné na WWW: <http://www.cbbh.ba/files/godisnji_izvjestaji/2011/GI_2011_en.pdf>.
- [2] *Annual Report 2011*. Hrvatskanarodna banka. 2012. [cit. 2012-10-08]. Dostupné na WWW: <<http://www.hnb.hr/publikac/godisnje/2011/e-god-2011.pdf>>.
- [3] *Annual Report 2007*. National Bank of Serbia. 2008. [cit. 2013-03-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/english/90/90_4/annual_report_2007.pdf>.
- [4] *Annual Report 2008*. National Bank of Serbia. 2009. [cit. 2013-02-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/english/90/90_4/annual_report_2008.pdf>.
- [5] *Annual Report 2009*. National Bank of Serbia. 2010. [cit. 2013-02-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/english/90/90_4/annual_report_2009.pdf>.
- [6] *Annual Report 2010*. National Bank of Serbia. 2011. [cit. 2013-02-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/english/90/90_4/annual_report_2010.pdf>.
- [7] *Annual Report 2011*. National Bank of Serbia. 2012. [cit. 2012-10-09]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.rs/export/sites/default/internet/english/90/90_4/annual_report_2011.pdf>.
- [8] BanScope - Databases. BakerLibrary, 2012.
- [9] BAUMLER, M. *Banking in Yugoslavia: A game of corruption*. 2011. [cit. 2012-10-03]. Dostupné na WWW: <http://econc10.bu.edu/economic_systems/Economics/Transit/Banks_Finance/banking_in_yugoslavia.htm>.

- [10] *Cílování inflace v ČR*. Česká národní banka. 2003-2013. [cit. 2013-03-20]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html#inflacni_cile>.
- [11] ČERNOHORSKÝ, J., ZOZULÁK, M.. Vztah míry nezávislosti centrální banky a míry inflace. In *Scientific papers of the University of Pardubice*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012, roč. 19, č. 3, s. 42-53. ISSN 1211-555X
- [12] *General Information About the Bank*. Centralna banka Bosne i Hercegovine. 2012. [cit. 2012-12-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.cbbh.ba/index.php?id=13&lang=en>>.
- [13] *HICP inflation rate*. Eurostat. 2013. [cit. 2013-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>>.
- [14] *Historic inflation Slovenia - CPI inflation*. Inflation.eu. 2010 – 2013. [cit. 2013-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.inflation.eu/inflation-rates/slovenia/historic-inflation/cpi-inflation-slovenia.aspx>>.
- [15] HONZA, F. *Specifika bankovního sektoru v zemích bývalé Jugoslávie*. Pardubice: Univerzita Pardubice. 2013. Diplomová práce. 110 s.
- [16] *Inflation, average consumer prices in Former Yugoslav Republic of Macedonia*. Economic - outlook. 2009. [cit. 2013-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://economic-outlook.realclearworld.com/l/3383/Former-Yugoslav-Republic-of-Macedonia>>.
- [17] *Inflation, average consumer prices in Former Yugoslav Republic of Macedonia*. Index mundi. 2013. [cit. 2013-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.indexmundi.com/facts/croatia/inflation>>.
- [18] *Inflation, consumer prices*. The World Bank. 2013. [cit. 2013-02-10]. Dostupné na WWW: <<http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG>>.
- [19] *Instrumenti monetarne politike CBCG*. CBCG. 2007. [cit. 2013-02-14]. Dostupné na WWW: <http://www.cbcg.org/index.php?mn1=monetarna_politika&mn2=instrumenti_monetarne_politike_cbcg>.
- [20] *Key ECB interest rates*. ECB. 2013. [cit. 2013-03-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.ecb.int/stats/monetary/rates/html/index.en.html>>.
- [21] *Law No.03/L –209 on Central Bank of the Republic of Kosovo*. 2010. [cit. 2013-01-02]. Dostupné na WWW: <[http://www.bqkkos.org/repository/docs/2010/Ligji%20per%20BQKne%20\(anglisht\).pdf](http://www.bqkkos.org/repository/docs/2010/Ligji%20per%20BQKne%20(anglisht).pdf)>.
- [22] *Měnová politika*. ČNB. 2003-2013. [cit. 2013-02-04]. Dostupné na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/>.
- [23] *Míra inflace, vývoj spotřebitelských cen vybraných výrobků v České republice*. CSZO. 2013. [cit. 2013-03-01]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0304.pdf>.
- [24] *Monetary Policy Instruments*. National Bank of Serbia. 2001-2013. [cit. 2013-02-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nbs.rs/internet/english/30/30_4/index.html>.
- [25] *Monetary Policy*. ECB. 2013. [cit. 2013-02-08]. Dostupné na WWW: <<http://www.ecb.int/mopo/html/index.en.html>>.

- [26] *Monetary Policy*. National Bank of the Republic of Macedonia. 2013. [cit. 2013-02-09]. Dostupné na WWW: <<http://www.nbrm.mk/defaulten.asp?ItemID=6CC4A4B9AA5D04448C5A2B5BB784DAEC>>.
- [27] *Monetary Policy: Interest Rates*. Hrvatska narodna banka. 2013. [cit. 2013-03-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.hnb.hr/monet/emonet.htm>>.
- [28] Mongabay. *Yugoslavia-Banking* [online]. 1990. [cit. 2012-10-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.mongabay.com/history/yugoslavia/yugoslavia-banking.html>>.
- [29] RADZIC, J., YUCE, A. Banking Development In The Former Yugoslavian Republics. In *International Business & Economics Research Journal*, 2008, roč. 7, č. 9, s. 35 - 48. ISSN 2157-9393.

Kontaktní adresa

Ing. Liběna Černožorská, Ph.D.

Ing. Filip Honza

Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní, Ústav ekonomických věd

Studentská 84, 532 10 Pardubice, Česká republika

E-mail: libena.cernohorska@upce.cz, filip.honza@centrum.cz

Tel. číslo: +420 466 036 452

Received: 28. 08. 2013

Reviewed: 22. 10. 2013, 24. 10. 2013

Approved for publication: 31. 03. 2014